עין משפט נר מצוה

מז א מיי' פכ"ט מהל' שבת הלכה יז סמג עשין כט טוש"ע א"ח סי' ערב סעיף ב:

מח ב מיי' פ"ו מהל' איסורי מזבח הל' ו ופכ"ט מהל' שבת הל' יד סמג לאוין שיט ועשין כט טוש"ע א"ח סי' ערב סעיף ג:

מט ג מיי' פ"ו מהל' איסורי מזבח הל"ט ופכ"ט מהל' שבת הלכה יד סמג שם טוש"ע שם כל הסי':

נ ד ה מיי' פ"ו מהל' א"מ הלכה י ופכ"ט מהל' שבת הלכה יד יז וסמג שם טוש"ע א"ח סי' ערב סעיף ה:

נא ו מיי' פכ"ט מהל' שבת הל' יד טוש"ע שם סעיף א:

נב ז ח מיי' פכ"ט מהל' שבת הלכה טו טוש"ע שם סעי' ז ובסי' רד סעיף ה:

נג ט י מיי' שם הל' יד טוש"ע שם סי' ערב סעיף א:

נד כ טוש"ע שם סי"ד:

נה ל מיי' פ"ח מהל' מכירה הלכה יד:

נו מ נ מיי' פי"ו שם הל' ג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רל סעיף ה:

דאמר רבא סוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום ואלא למעוטי מפיה ומשוליה והא תני רבי חייא מפיה ומשוליה לא יביא ואם הביא כשר ואלא למעוטי יין כושי בורק הילסטון של מרתף של צמוקים והא תניא בכולן לא יביא ואם הביא כשר ואלא למעוטי יין קוסס מזוג מגולה ושל שמרים ושריחו רע דתניא בכולן לא יביא ואם הביא פסול למעוטי מאי אי למעוטי קוסס פלוגתא דר' יוחנן ור' יהושע בן לוי היא אי למעוטי מזוג עלוי עליה דאמר רבי יוסי ברבי חנינא מודים חכמים לר"א בכוס של ברכה שאין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים אי למעוטי מגולה סכנה היא אי למעוטי של שמרים היכי דמי אי דרמא תלתא ואתא ארבעה חמרא מעליא הוא אי דרמא תלתא ואתא תלתא ופלגא פלוגתא דרבנן ואחרים היא אלא למעוטי שריחו רע ואיבעית אימא לעולם למעוטי מגולה ואע"ג דעבריה במסננת כר' נחמיה אפילו הכי הקריבהו נא לפחתך הירצך או הישא פניך בעא מיניה רב כהנא חמוה דרב משרשיא מרבא חמר חוריין מהו אמר ליה אל תרא יין כי יתאדם: קנקנים בשרון וכו': תאנא פיטסות נאות ומגופרות: **מתני'** המוכר יין לחבירו והחמיץ אינו חייב באחריותו ואם ידוע שיינו מחמיץ הרי זה מקח טעות ואם אמר לו יין

מבושם

מודים חכמים לר"א בכוס של ברכה וכו'. קאי אהא דתנן בפרק שלשה שאכלו (ברכות דף נ:) אין מברכין על היין עד שיתן לתוכו מים דברי ר"א ועלה קאמר ר' יוסי בר' חנינא בגמ' דבכוס של ברכה מודים וטעמא מפרש התם משום מלוה מן המובחר: **עד** שיתן לתוכו מים. קשה דאמר בפרק שלשה שאכלו (ברכות דף נא.) עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה שטיפה חי מלא כו' אלמא משמע דכוס של ברכה צריך שיהא חי ולא מזוג ומפרשים גדולי נרבונא דחי קאי אכוס שיהא שלם ולא שבור דשייך מיתה בכלי כדאמר (ב"ק דף נד.) שבירתן זו מיתתן וכן משמע קצת דכל י' דברים הן בכוס ולא ביין ורש"י פירש בברכות דחי דקאמר היינו שיתנו יין חי בכוס שמברכים עליו ואח"כ מוזגין בו מים לאפוקי שלא ימוזגנו בכוס זה ויברך בכוס אחר ור"ת מפרש דחי דהתם היינו מזוג ולא מזוג דה"נ מוקי בפרק בן סורר (סנהדרין דף ע: ושם) הא דקאמר רב אינו חייב עד שיאכל בשר וישתה יין חי במזוג ולא מזוג והא דמשמע בהמוציא יין (שבת דף עז: ושם) שמוזגין אותו עד רביעית דקאמר כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית אומר ר"ת דבברכת הארץ מוסיף בו מים כדאמר בפרק שלשה שאכלו (ברכות דף נא. ושם) ומוסיפין בברכת הארץ ולא כמו שפי' שם רש"י דמוסיפין יין(ס): **חמר** חיוריין מהו. פירש ר"ש דחיוריין היינו בורק ולא שמיע ליה ברייתא דלעיל דקתני בורק לא יביא ואם הביא כשר ולר"י נראה דשפיר שמיע ליה וחיוריין גרוע מבורק דחיוריין לבן יותר מדאי אבל בורק אינו אלא מבהיק ומתלבן קצת ודומה קצת לאדמומית ולכך אם הביא כשר: **ואם** ידוע שיינו מחמיץ חייב באחריותו. וקשה לר"י דאמר אביי באיזהו נשך (ב"מ דף סד.) שרי ליה לאיניש למיתן זוזי לחבריה אחבית יין ולמימר הכי אי יקרא אי זולא ברשותי ואי תקפה ברשותך והשתא מאי קמ"ל אביי מתני' היא הכא אם ידוע שיינו מחמיץ חייב באחריותו אע"ג דאי יוקרא או זולא ברשותיה דלוקח הויא וכן בקנקנים דמוכר אע"פ שאין ידוע שיינו מחמיץ ועוד דפריך ליה התם האי קרוב לשכר ורחוק להפסד הוא תקשי ליה אמתני' דהכא וליכא למימר דיש חילוק בין תקפה להחמיץ דהכא דהא אמר בברכות (דף ה:) רב הונא תקיפו ליה ד' מאה דני דחמרא אייקר חלא ואיזבן בדמי חמרא אלמא דהכל אחד ועוד קשה לר"י דמה רבית שייך שם הא אי תקפה הוי מקח טעות דאיגלאי מילתא שלא היה סופו להתקיים וי"ל דאביי אשמעינן דאפילו בחמרא דידעינן ביה שראוי להתקיים אפילו הכי מקבל עליה מוכר אי תקף מחמת שום דבר מחמת חום או מחמת טלטול או מחמת דשני בברזא ולהכי דמי לרבית אבל הכא לא איירי בראוי להתקיים ולכך מתחלה בשעת מכירה לא היה מקחו מקח דכשהחמיץ לבסוף איגלאי מילתא והוכיח סופו על תחלתו שלא היה ראוי להתקיים ולא מיחזי כרבית כלל(פ):

מבושם

הכי גרסינן **ואמר רבא סוחט אדם כו'**. כלומר ואם תעלה על דעתך לדמויי קידוש לניסוך ולמימר דלכתחלה אין מקדשין עליו האמר רבא סוחט אדם כו' אלמא דמקדשין עליו לכתחלה: **מפיה.** של חבית: **ומשוליה.** סמוך לשמרים כדתנן במנחות בפ' כל הקרבנות (פו:) אינו מביא מפיה מפני הקמחין ולא משוליה מפני השמרים: **כושי.** שחור: **בורק.** לבן ורע הוא. כמו ברק ברקאי (יומא דף כח.): **הלסטון.** יין מתוק וחלש מאד: **של מרתף.** כלומר סתם יין של מרתף שלא נבדק. ומשום דאיכא חביות קוססות כדתנן במתני' [לעיל צג:] קאמרי' דלא יביא ומיהו אם הביא כשר ואע"ג דאמרי' בסמוך דיין קוסס פסול לנסכים ה"מ בודאי אבל הכא מי יימר דהוא קוסס: **צמוקים.** פרכילי ענבים יבשים ועשה מהן יין: **יין קוסס.** הוא יין הנמכר בחנות ופסול הוא דלא הוי שכר ולא ראוי להיות שכר כיין מגתו דסופו מיהא להיות שכר: **מזוג.** אינו בכלל שכר. ובספרי(ס) דריש הכי ונסכו רביעית ההין חי אתה מנסך ולא המזוג: **ויין מגולה.** ואיכא למיחש שמא שתה הימנו נחש: **או של שמרים.** תמד: **ושריחו רע.** מוסרח אבל יש בו טעם יין: **למעוטי מאי.** מהני פסולים דהך ברייתא אתא רב למעוטי אילימא למעוטי יין קוסס אתא למימר דאין אומר עליו קידוש היום הא בורא פרי הגפן מברכין ואמאי הא פלוגתא דר' יוחנן וריב"ל היא לעיל (דף צו.) דלר' יוחנן חמרא הוא ואפי' לענין קידוש שפיר דמי דכיון דלגבי תרומה חשיב ליה יין הוא הדין לגבי קידוש דלא שנא קידוש מבורא פרי הגפן אלא לענין מיאוס כדלקמן משום הקריבהו נא לפחתך ולר' יהושע בן לוי חלא הוא ואפי' בורא פרי הגפן אין מברכין כדאמרן לעיל ואי ס"ל כר' יוחנן הכי ה"ל למימר מברכין עליו בורא פרי הגפן ולא אמינא דהוא הדין לקידוש ואי כרבי יהושע בן לוי ס"ל הכי ה"ל למימר אין מברכין עליו אלא שהכל: **עלוי עלייה.** לקידוש: **מודים חכמים לר"א.** דפליגי בניסוך ומכשרי במזוג. כן נראה בעיני ולא ידענא פלוגתייהו היכא(ו): **עד שיתן מים לתוכו.** דלא חשיב לשתיה חי אלא מזוג. וביינות שלהן מיירי דדרו על חד תלתא מיא: **סכנה הוא.** ואפילו בלא קידוש אסור לשתותו: **ואי למעוטי חמד של שמרים פלוגתא דרבנן ואחרים.** וקיימא לן כרבנן דאפי' בורא פרי הגפן לא מברכינן: **אלא למעוטי שריחו רע ומשום הקריבהו נא לפחתך.** משום מיאוס. ומיהו בפה"ג מברכים עליו דריחיה חמרא וטעמי' חמרא אלא שהסריח קצת משום דמונח בכלי מאוס והכי קאמר רב אין אומר קידוש היום אלא על היין נקי והגון שראוי לנסך מחמת נקיותו ע"ג המזבח ולא אתא רב למעוטי בהאי כלל שאר יינות שאין מנסכין ע"ג המזבח כגון יין קוסס ומזוג אלא הנהו יינות שמתוך שמאוסין פסולין לניסוך משום הקריבהו נא לפחתך דפסולין נמי לקידוש משום האי טעמא גופיה: **לעולם למעוטי מגולה.** ודקשיא לך סכנה הוא: **כגון דעבריה במסננת.** דמותר לשתיה ואיצטריך למימר דלקידוש

מבושם

פסול כרבי נחמיה דאמר ארס נחש נף ועומד במקומו ויש לו תקנה בסינון במסכת סוכה בשילהי פרק רביעי: **הקריבהו נא.** גבי חולה כתיב. אלמא כל דבר מגונה אסור לקרבן: **חמר חיוריין מהו.** *לנסכים. ויש מפרשים לקידוש ולא נהירא: **חמר חיוריין.** נראה בעיני דהיינו יין בורק דתניא לעיל לא יביא ואם הביא כשר וברייתא לא שמיע ליה: **אל תרא יין.** לשתותו: **כי יתאדם.** שמשכר יותר מדאי. אלמא יין אדום קודם לנסכים דשכר כתיב בהו: **תנא פיטסות.** דאמרן [לעיל צג:] דמקבלין עשר לק' אינן שבורות ורעועות ממש דא"כ אפי' אחת לא מקבל אלא נאות כשאר קדירות שבשרון ומגופרות בגפרית והגפרית סותם את השבר ומחברו קצת ויכולין להשתמש בהן קצת אלא שאין מתקיימין זמן מרובה כשלמין והואיל ולא הוו שבורין לגמרי מקבל עליו י' לק'. ופירוש כתוב בספרים(ז) כשבא לבשלן מביא גפרית ונותן בהן האור ומלחכתן האור עם אותו גפרית ונראות מבושלות והן נאות: הכי גרסינן בפירוש רבינו חננאל **תנא יתר על כן בכולן מחזיר את השאר ונוטל את הדמים ממנו.** וברייתא מצאתיה בתוספתא (פ"ו ה"ב) ויש ללמוד דבספרים שלהם כתובה. וילפינן מינה לדון כן דהמותר על י' קוססות ופוטסות יחזיר אבל העשר הגיעוהו דליכא למימר ערובי עריב כלגבי טופחת [לעיל צד.] וליכא למימר נמי אפירי שפירי יהיב [שם] דטעמא דטריחא לא שייך הכא: **מתני' אינו חייב.** המוכר באחריותו דבשעת מכירה יין הוה: **ואם ידוע שיינו מחמיץ.** בכל שנה הרי זה מקח טעות כדמוקי לה בגמרא [צח.] כדאמר ליה למקפה דאי לא א"ל למקפה למה יתחייב באחריותו הרי היה יכול לשתותו ולא איבעי ליה לשהויי דהא אפי' אי רוצה לשהויי זבני אין הולכין בממון אחר הרוב וכל שכן השתא דפלגא לשתייה ופלגא לשהייה:

מבושם

מסורת הש"ס

א) [פ"ח בורק שהוא קשה וכיהק את כל הגוף ערוך יקן בשאלתות פרש' יתרו סימן נד], ב) מנחות פו., ג) ברכות נ., ד) סוכה נ: [ב"ק קטו:], ה) [פסחים כח ו:], ו) הג"ה בברכות פ' שלשה שאכלו דף נ: איתא הא דר' יוסי בר חנינא ומתניתין דהתם קאי בשילהי פר' ובברכת יין מיירי תוספ' ישנים ע"כ, ז) [כן כתב הערוך ערך פטס ע"ש], ח) [וע"ע תוס' ברכות נ: ד"ה מודים], ט) [וע"ע תוס' ב"מ סד. ד"ה אי תקפה].

* * *

תורה אור השלם

1 וְכִי תַגִּשׁוּן עִוֵּר לִזְבֹּחַ אֵין רָע וְכִי תַגִּישׁוּ פִּסֵּחַ וְחֹלֶה אֵין רָע הַקְרִיבֵהוּ נָא לְפֶחָתֶךָ הֲיִרְצְךָ אוֹ הֲיִשָּׂא פָנֶיךָ אָמַר יְיָ צְבָאוֹת: מלאכי א ח

2 אַל תֵּרֶא יַיִן כִּי יִתְאַדָּם כִּי יִתֵּן בַּכּוֹס עֵינוֹ יִתְהַלֵּךְ בְּמֵישָׁרִים: משלי כג לא

* * *

גליון הש"ס

רשב"ם ד"ה חמר. לנסכים. עי' בכלל פגע ריש תמיד ד"ה איבעיא להו עלות ממש:

* * *

מוסף רש"י

במסננת. קולי"ר בלע"ז מסננת שמסננין בה קונדיטון, כמו שעושין בעלי חנויות שתולי' כמין סכרה וכו' ואנקת ריזל יין ותחתיה כלי והקונדיטון מסתנן לתוכו (סוכה נ:). או: כלי על גבי כלי ונותנין השמרים בתוך העליון והוא כבכרה והיין מסתנן מאליו (ב"ק קטו.).

* * *

רבינו גרשום

טובים: דאמר רבי סוחט וכו': מפיה. של אותה חופי' של מעל' אשקומ"א של יין: ומשולי'. השמרים שבתחתית החבית כבלעו"ז סימן הוא: (מפני) יין כושי. שהוא שחור: בורק. יין לבן: ליסטון. ירוק שהפיג טעמו ונפק מצורתו: של מרתף. אותו יין הנמכר בחנות שאינו כל כך יפה: של צמוקים. מן ענבים יבשים שעשו מהן צימוקין אם הביא כשר וא"כ אפי' לכתחלה מקדשין: ג"ב שק"ר סימן הוא יין קוסס שרע משל חנות כמו קוסס: למעוטי מאי. אין מברכין עליהן: אי למעוטי יין קוסס. הא פליגי רב יהודה ורב חסדא לעיל דפליגי ביין הנמכר בחנות דהיינו יין קוסס אלא למעוטי מזוג דאין מקדשין אם מוגו עלי' קא מעליי' לי' ואמאי אינו ראשי א) לנסך על גבי המזבח: דאמר ר' יוסי מודים חכמים וכו' כדאמר במס' ברכות (דף נ:): אלא למעוטי מגולה. דאין מקדשין בלאו הכי נמי ידענא דאין מקדשין משום גלוי דסכנה: אלא למעוטי שמרים. דאין מקדשין פלוגתא דרבנן ואחרי' היא כדאמרי' לעיל: אלא לעולם למעוטי מגולה דאין מברכין ודקא קשיא לך תיפוק ליה משום סכנה אע"ג דעבריי' במסננת ב) אוקיל דייר דליכא למיחש משום גלויי דהא סינהו ונשאר הארס למעלה מן המסננת אפי' הכי אתי למעוטי דאין מברכין ואין מנסכין הואיל ונתגלה משום דכתיב הקריבהו נא לפחתך: חמר חיוורין מאד מהו. ראוי לנסך ולקדש אי לא: אמר ליה אל תרא יין כי יתאדם. מדשבחיה קרא ליין אדום ש"מ דהוא חזי והאי חיוורין לא חזי: (ומכר לו) מכר לו קנקנים בשרון. באותו מקום שהיו רגילין לעשות הקנקנים: עשר פיטסות למאה. ותנא שבורות. נאות ומגופרות כשבא לבשלן מביא גפרית ונותן בהן (עם) האור (ומהלכתן) [ומלחכתן] האור עם אותו הגפרית ונראות מבושלות והן נאות ונעשה השבר מגופף מאותו גפרית אבל שבורות ממש אין מקבל: **פיס'** המוכר יין לחבירו אינו חייב המוכר באחריות. אם ידוע שיינו רגיל להחמיץ הרי זה מקח טעות וחוזר. מילתא דרב ושמואל דפליגי לעיל בחבית שהחמיצה קשיא לי וכי לא סבור להו הך מתני' אבל כך פירש המורה דאינהו לא סבור להו כמתני':

א) נ"ל אמאי אינו ראוי לקדש עליו. ב) אולי צ"ל דקיי"ל כר' נחמיה דליכא למיחש משום גילוי.